

Cấu trúc dữ liệu và thuật toán

PGS. TS. Phạm Tuấn Minh

Trường Công nghệ Thông tin, Đại học Phenikaa

minh.phamtuan@phenikaa-uni.edu.vn

<https://sites.google.com/site/phamtuanminh/>

Chương 3: Cây và bảng băm

- ❑ Các khái niệm cây
- ❑ Cây tìm kiếm nhị phân
- ❑ Cây AVL
- ❑ Bảng băm

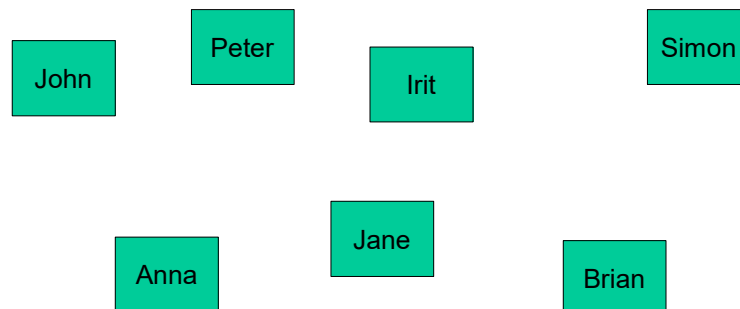
Cây

- ❑ Các cấu trúc dữ liệu không tuyến tính
- ❑ Cấu trúc dữ liệu cây
  - Cây nhị phân
- ❑ Cài đặt cây nhị phân
- ❑ Duyệt cây nhị phân
- ❑ Ví dụ ứng dụng

1-3

Ví dụ về sử dụng cấu trúc dữ liệu

- ❑ Giả sử có một tập các tên

- ❑ Quản lý tập tên như thế nào?

1-4

Cấu trúc dữ liệu tuyến tính

- Nếu các tên xếp danh sách xếp hàng

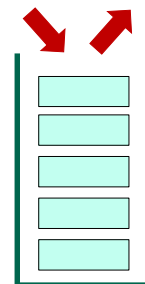
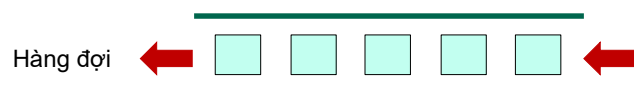
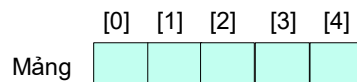
Danh sách

- Quản lý danh sách dữ liệu trên như thế nào ?

1-5

Cấu trúc dữ liệu tuyến tính

- Mảng, danh sách liên kết, hàng đợi, ngăn xếp

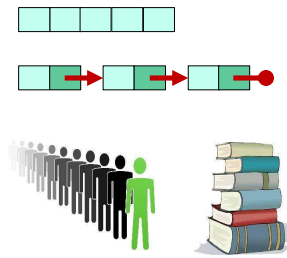

Ngăn xếp 1-6

Cấu trúc dữ liệu đã học

□ Tuyến tính:

- Tất cả các phần tử được sắp xếp có thứ tự
- Truy cập ngẫu nhiên
  - Mảng
- Truy cập tuần tự
  - Danh sách liên kết
- Truy cập tuần tự có hạn chế
  - Hàng đợi
  - Ngăn xếp

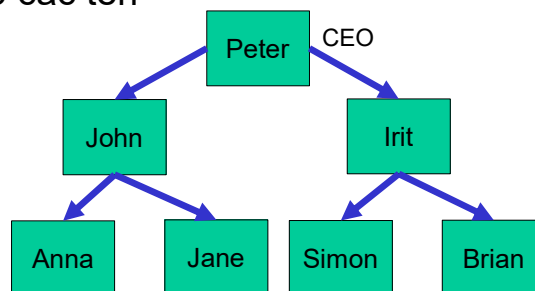

- ### □ Sử dụng để chứa danh sách các số, danh sách tên người
- Cấu trúc tuyến tính

1-7

Cấu trúc dữ liệu không tuyến tính

□ Tập các tên

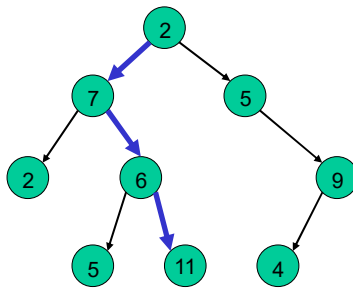
Cây

- ### □ Tổ chức công ty: Không dùng cấu trúc tuyến tính để lưu trữ do quan hệ phân cấp

1-8

Cấu trúc dữ liệu cây

- ❑ Vẫn sử dụng các biểu diễn nút và liên kết
- ❑ Đặc điểm mới:
  - Mỗi nút có liên kết tới nhiều hơn một nút khác
  - Không có lặp

Nếu đi theo một đường trên cây, sẽ nhận được một danh sách liên kết

1-9

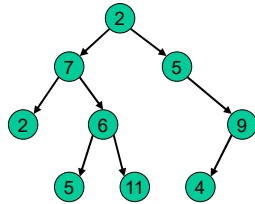
Cây

- ❑ Các cấu trúc dữ liệu không tuyến tính
- ❑ **Cấu trúc dữ liệu cây**
  - Cây nhị phân
- ❑ Cài đặt cây nhị phân
- ❑ Duyệt cây nhị phân
- ❑ Ví dụ ứng dụng

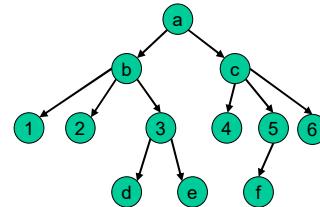
1-10

Cấu trúc dữ liệu cây

- Cấu trúc dữ liệu cây dạng như cây: gốc, nhánh, lá
  - Chỉ có một nút gốc
  - Mỗi nút nhánh trỏ tới một số nút khác
  - Mỗi nút chỉ có một nút cha (nút trỏ tới nó), trừ nút gốc

Cây nhị phân

Cây tổng quát

- Cây tổng quát: Mỗi nút có liên kết tới không giới hạn các nút khác
- Cây nhị phân: Mỗi nút có liên kết tới tối đa hai nút

1-11

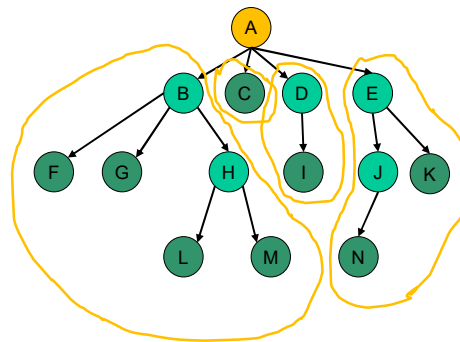
Cấu trúc dữ liệu cây

- Tương tự khái niệm cây gia đình

- Một nút đặc biệt: **nút gốc** (root)
- Mỗi nút có thể có nhiều **nút con** (children node)
- Mỗi nút (trừ nút gốc) có một **nút cha** (parent node)
- Các nút con của cùng nút cha là **nút anh chị em** (sibling node)
- Nếu có đường đi từ nút a tới nút b, thì a được gọi là **nút tổ tiên** (ancestor) của b, còn b được gọi là **nút hậu duệ** (descendant) của a.

- Thuật ngữ khác:

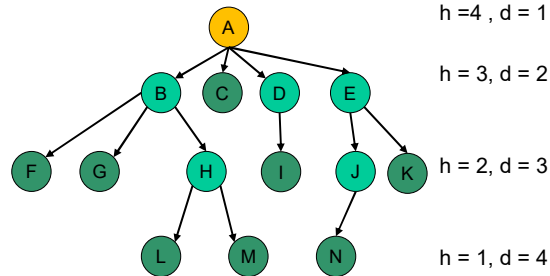
- **Cây con** (subtree) của một cây là một nút cùng với tất cả các hậu duệ của nó.
- **Nút trong** (internal node): Là nút có nút con
- **Nút lá** (leaf node): Là nút không có nút con

1-12

Cấu trúc dữ liệu cây

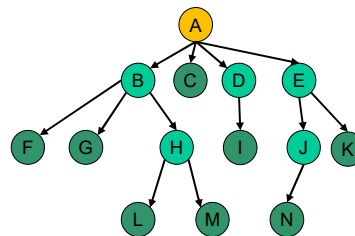
- ❑ Một cây bao gồm các nút
- ❑ Mỗi nút chứa một giá trị
- ❑ **Đường đi** (path) từ nút n_1 tới nút n_k là dãy nút $n_1, n_2, \dots, n_k$; n_k là nút cha của n_{i+1}
- ❑ **Độ dài đường đi** = số lượng nút trên đường đi - 1
- ❑ **Chiều cao** (height - h) của một nút = độ dài của đường đi dài nhất từ nút đó tới nút lá + 1
- ❑ Chiều cao của cây = chiều cao của nút gốc
- ❑ **Độ sâu/mức** (depth/level - d) của nút = độ dài đường đi từ nút gốc tới nút đó + 1

1-13

Sử dụng cây

- ❑ Các mô hình có quan hệ phân cấp giữa các phần tử
  - Chuỗi mệnh lệnh trong quân đội
  - Cấu trúc nhân sự của một công ty
- ❑ Cấu trúc cây cho phép
  - Mô tả một số bài toán tối ưu, mô tả trò chơi,...
  - Cho phép thực hiện nhanh
    - Tìm kiếm một nút với giá trị của nó
    - Thêm một giá trị vào danh sách
    - Xóa một giá trị từ danh sách

1-14

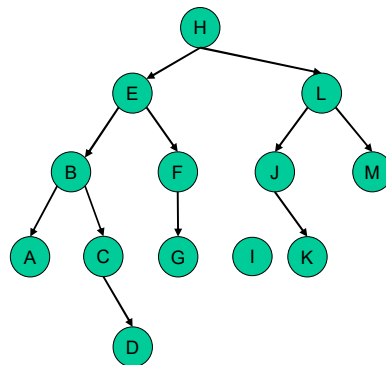
Ví dụ ứng dụng của cây

- ❑ Có thông tin sau
  - F có con là G
  - J có các con là I và K
  - B có các con là A và C
  - L có các con J và M
  - H có các con là E và L
  - C có con là D
  - E có các con là B và F
- ❑ Trả lời các câu hỏi
  - Ai không có con?
  - Ai là con cháu của L?
  - Ai là tổ tiên của J?
  - Ai có chính các 3 con cháu?

1-15

Ví dụ ứng dụng của cây

- ❑ Biểu diễn cây
  - F có con là G
  - J có các con là I và K
  - B có các con là A và C
  - L có các con J và M
  - H có các con là E và L
  - C có con là D
  - E có các con là B và F
- ❑ Trả lời các câu hỏi
  - Ai không có con?
  - Ai là hậu duệ của L?
  - Ai là tổ tiên của J?
  - Ai có chính xác 3 hậu duệ?

1-16

Cây

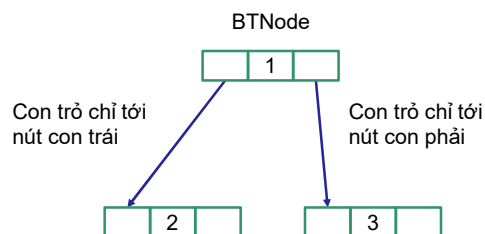
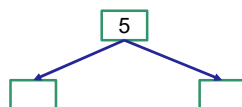
- ❑ Các cấu trúc dữ liệu không tuyến tính
- ❑ Cấu trúc dữ liệu cây
  - Cây nhị phân
- ❑ **Cài đặt cây nhị phân**
- ❑ Duyệt cây nhị phân
- ❑ Ví dụ ứng dụng

1-17

Cài đặt

- ❑ Nhắc lại cài đặt LinkedList
  - Nút có liên kết tới nhiều nhất một nút
  - Định nghĩa một ListNode với một con trỏ next và dữ liệu item
- ❑ BinaryTree
  - Một nút có liên kết tới nhiều nhất hai nút khác
  - Định nghĩa BTreeNode với
    - Hai con trỏ
    - Một đơn vị dữ liệu

```
typedef struct _listnode{  
    int item;  
    struct _listnode *next;  
} ListNode;
```


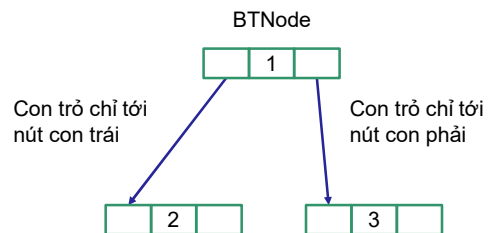
1-18

BTNode

```
typedef struct _listnode {  
    int item;  
    struct _listnode *next;  
} ListNode;
```

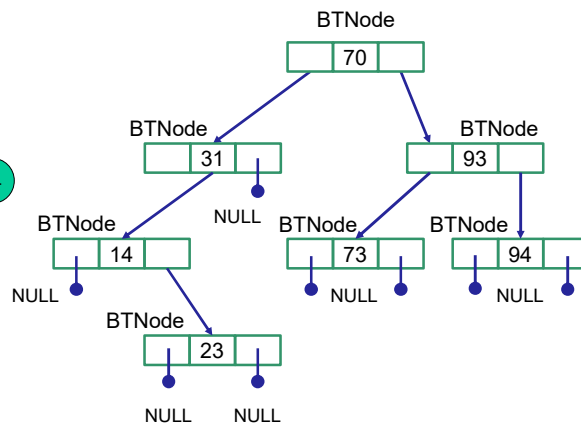
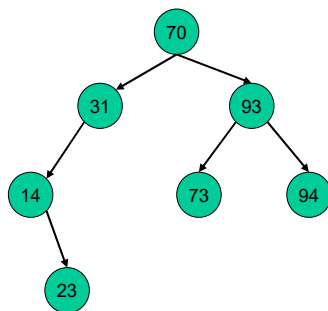
- Ví dụ một BTNode đơn giản chứa một số nguyên
  - Kiểu của item có thể là kí tự, chuỗi, cấu trúc,...

```
typedef struct _bnode {  
    int item;  
    struct _bnode *left;  
    struct _bnode *right;  
} BNode;
```


1-19

Ví dụ cây nhị phân

1-20

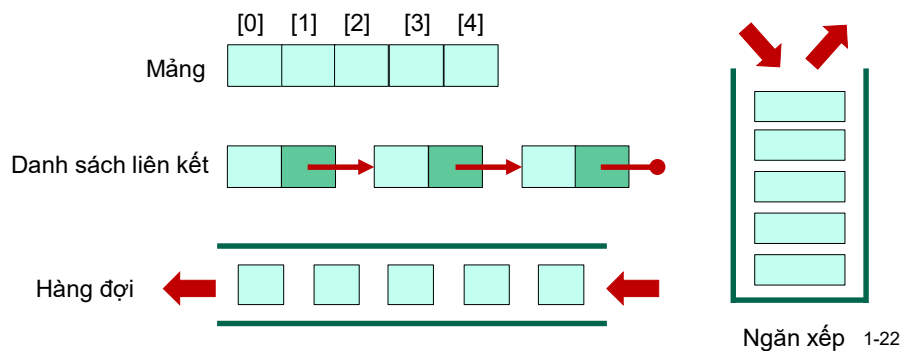
Cây

- ❑ Các cấu trúc dữ liệu không tuyến tính
- ❑ Cấu trúc dữ liệu cây
  - Cây nhị phân
- ❑ Cài đặt cây nhị phân
- ❑ **Duyệt cây nhị phân**
- ❑ Ví dụ ứng dụng

1-21

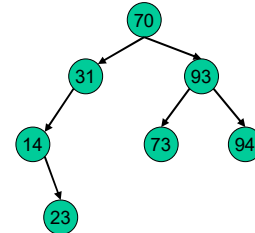
Duyệt cây

- ❑ Cho một cấu trúc dữ liệu tuyến tính và một phần tử cụ thể:
  - Rõ ràng xác định mỗi nút có một nút trước và một nút sau

Duyệt cây

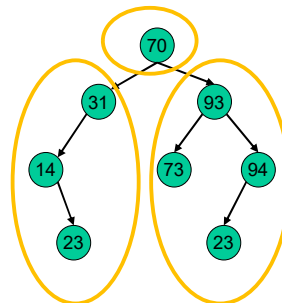
- Cho một cấu trúc dữ liệu tuyến tính và một phần tử cụ thể:
  - Rõ ràng xác định mỗi nút có một nút trước và một nút sau
- Cây là cấu trúc dữ liệu không tuyến tính
  - Lấy dữ liệu từ cây nhị phân như thế nào
  - Thứ tự duyệt qua các phần tử như thế nào? trái/trái/trái, rồi trái/trái/phải, rồi?
- Cần có cách để thăm mọi nút trên cây, không đi lặp lại

1-23

Duyệt cây

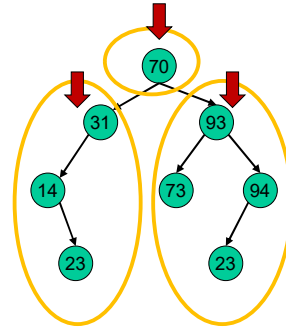
- Tại sao cần thực hiện duyệt cây
  - Duyệt cây là cơ sở cho các thao tác khác
- Thao tác rất phổ biến: Duyệt cây, tại mỗi nút, thực hiện một số công việc
- Ví dụ: Đếm số nút của cây
  - Tại mỗi nút N, kích thước của cây con đó = kích thước của cây con trái của N + kích thước của cây con phải của N + 1

1-24

Duyệt cây

- Duyệt cây là quá trình đệ quy
  - Đệ quy: Quá trình lặp tại các phần tử các thao tác giống nhau, chia bài toán thành các bài toán con
  - Tại mỗi nút: Thăm nút đó và hai nút con
- Đảm bảo thăm mọi nút và mỗi nút chỉ thăm một lần

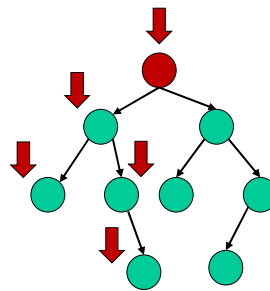

1-25

Trong main(), gọi TreeTraversal(root)

```

TreeTraversal(Node N):
    Visit N;
    if (N has left child)
        TreeTraversal(Node N):
            Visit N;
            if (N has left child)
                TreeTraversal(Node N):
                    Visit N;
                    if (N has left child)
                        TreeTraversal(LeftChild);
                    if (N has right child)
                        TreeTraversal(RightChild);
                    Return; // return to parent
            if (N has right child)
                TreeTraversal(RightChild);
            Return; // return to parent
        if (N has left child)
            TreeTraversal(LeftChild);
        if (N has right child)
            TreeTraversal(RightChild);
        Return; // return to parent
    if (N has left child)
        TreeTraversal(LeftChild);
    if (N has right child)
        TreeTraversal(RightChild);
    Return; // return to parent
    
```


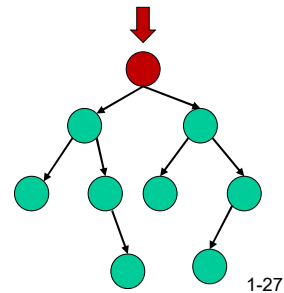
1-26

Duyệt cây

```
TreeTraversal(Node N):  
    Visit N;  
    if (N has left child)  
        TreeTraversal(LeftChild);  
    if (N has right child)  
        TreeTraversal(RightChild);  
    Return; // return to parent
```

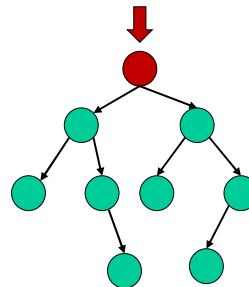
```
TreeTraversal2(Node N):  
    if N==NULL return;  
    Visit N;  
    TreeTraversal2(LeftChild);  
    TreeTraversal2(RightChild);  
    Return; // return to parent
```

- ❑ Mẫu 1: Cần kiểm tra sự tồn tại của nút con trái và phải trước khi duyệt
- ❑ Mẫu 2: Luôn thăm nút con, sau đó kiểm tra liên kết có NULL không
- ❑ Đệ quy: Gọi lại trong chính hàm của nó
- ❑ Duyệt theo chiều sâu: Thăm các nút đi theo chiều sâu nhất có thể, trước khi quay lại và thăm nút bên

Cài đặt TreeTraversal2()

```
void TreeTraversal2(BTNode *cur) {  
    If (cur == NULL) return;  
    PrintNode(cur); //visit cur;  
    TreeTraversal2(cur->left);  
    TreeTraversal2(cur->right);  
}
```


Cây

- ❑ Các cấu trúc dữ liệu không tuyến tính
- ❑ Cấu trúc dữ liệu cây
  - Cây nhị phân
- ❑ Cài đặt cây nhị phân
- ❑ Duyệt cây nhị phân
- ❑ **Ví dụ ứng dụng**

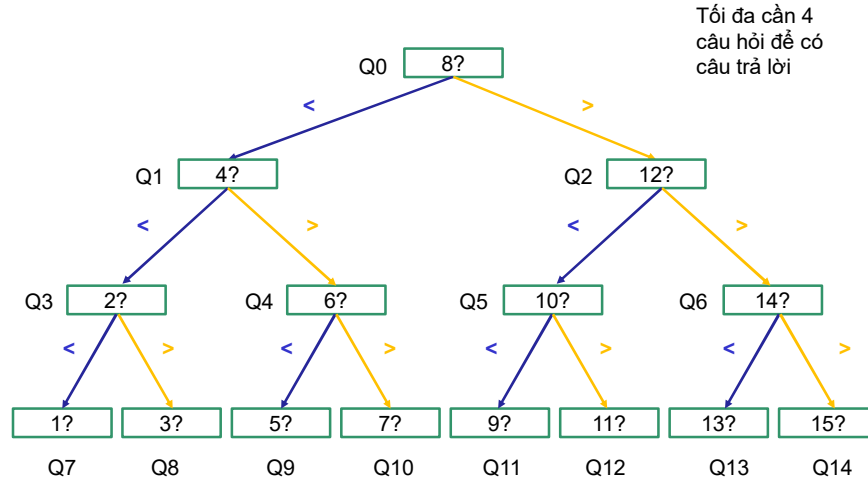
1-29

Trò chơi đoán số

- ❑ Người chơi nghĩ một số giữa 1 và 63
- ❑ Máy tính đưa ra câu hỏi, người chơi sẽ trả lời Yes/Too big/Too small
- ❑ Trò chơi kết thúc khi câu trả lời là Yes
- ❑ Ví dụ: khi người chơi nghĩ là 23, 6 câu hỏi để tìm được câu trả lời Yes là
  - 32? => too big
  - 6? => too small
  - 24? => too big
  - 20? => too small
  - 22? => too small
  - 23? => Yes!

1-30

Trò chơi đoán số [1, 15]

1-31

Trò chơi đoán số [1, 15]

```

void main() {
    int i; // 0-Yes; -1 -too big; 1-too small
    BTNode root, *cur;

    buildTree(&root, 8, 4);
    cur=&root;
    do {
        printf("is it %d?\n", cur->item);
        scanf("%d", &i);
        if (i== -1)
            cur=cur->left;
        else if (i==1)
            cur=cur->right;
    } while (i!=0 && cur!=NULL);
    if (i==0) printf("I guess it! %d\n", cur->item);
}
  
```

```

void buildTree(BTNode *r, int v, int h) {
    r->item=v;
    if (h>0) {
        r->left=malloc(sizeof(BTNode));
        r->right=malloc(sizeof(BTNode));
        buildTree(r->left, v-h, h/2);
        buildTree(r->right, v+h, h/2);
    }
    else {
        r->left=NULL;
        r->right=NULL;
    }
    return;
}
  
```

1-32

Cấu trúc dữ liệu và giải thuật

- Nội dung bài giảng được biên soạn bởi PGS. TS. Phạm Tuấn Minh.

1-33